

עושיין פסין פרק שני עירובין

- (א) נכס"א: במושעי אומות העולם, וכמ"ל ט"ז ע"כ: ע"ש, (ב) חגיגה ט. ע"ש, (ג) פסח"ד לז. וז"ל, (ד) ופי' ולא יכיר הגרית ולנקר בהילכו תרגום ולנשק בהילכי (תהלי טו) ערוך ערך בשק"ק, (ז) וז"ל (י) וסוכה לז: ע"ש, (י) וז"ל כהניסם, (ח) נע"י ה"י חס ע"י בתהש"א דומס, (ט) כס"א: מ"ש, (י) כס"א: מ"ש, (יא) כס"א: על הגיה, (יב) כס"א: גנוסן והמנין והמסוק, (יג) נ"ר"ה ט"ז, (יד) ומהלל נה, (טו) נ"ר"ה ט"ז, (טז) נ"ר"ה ט"ז, (יז) נ"ר"ה ט"ז, (יח) נ"ר"ה ט"ז, (יט) נ"ר"ה ט"ז, (כ) נ"ר"ה ט"ז, (כא) נ"ר"ה ט"ז, (כב) נ"ר"ה ט"ז, (כג) נ"ר"ה ט"ז, (כד) נ"ר"ה ט"ז, (כה) נ"ר"ה ט"ז, (כו) נ"ר"ה ט"ז, (כז) נ"ר"ה ט"ז, (כח) נ"ר"ה ט"ז, (כט) נ"ר"ה ט"ז, (ל) נ"ר"ה ט"ז.

הגהות הב"ה

- (א) נ"ב' על עסקי חנם: (ב) תוס' בב"ב ד"ה והא ליכא וכי וגם בני דבריה, נ"ב כלומר במדע של ג' בד"ה: (ג) בא"ד ורע"ב דכ"ה בשמות שלמה הכמון בלאו ספר:

גליון הש"ם

רש"י ס"ד"ה ולא מבשר לא יאנו בבב"ב. זהו לא נקשרה יבמות דף ק ע"א: שם ב"ר"ה על עסקי חנם עריות כ"ל. ומהלל ב"מא פרק יו"ט נאלל כמ"ל חס זה ע"ת מהרש"א:

לעני רש"י

פ"ק. ב"ר.

מוסף רש"י

עובדי דינר זהב. דבר מועט, לא חסר זהב דעשה בו נס (תרגומו כ"ב). שתי תמורות. שני דקלים (סוכה ל"ב). בני ג' הנוס. סמוך לירושלים (ש"ס).

ריבוי הנאל

עוברי בעמק הבכא וגו'. עוברי אילו בני אדם ששוכרין על רצונו של מקום. בעמק, שמעמיקן להם גיהנם שנה אחת. ואזי אברהם נמציל להו לברי מהבא על הגויה דמשכא עורלתיה, כ"ל דאמר אין אור שולטת בפושעי ישראל קל וחומר ממוכח הוהב. ורשעים אפילו על פתח גיהנם אין חורין בתשובה ברישעי אומות העולם הוא. שלשה פתחים יש לגיהנם כ"ל. מתני' וביניון כמלא שתי רבקות. פי' מלשך עגלי מרבק. של שלש בקי דבוי רבי מאיר. ר' יהודי' אומר של ארבע ארבע בקי. ונא רבקה נכנסת ורבקה יוצאת. ת"ר כמה ראשה ורובה של פרה אמתיה. וכמה עוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה,

למעטי כרם. ויהנו שכיניה ושבח הוא לה שזכרת לטובה: **חכה.** עץ שפותח פיו שלא יכול לדבר: **לך דומיה.** הכל שותקין כנגדך: **שדומה עליו כו.** נוחין לו יסורין שמקבלן מאהבה: **ולך ישולם נזר.** אותה דומיה שהיא דומה לז' ציסורין דומה לו כשילום נזר: **מעין ישופהו.** כמעין של שיתין נקב שצבנין המוצח שניסוך היין של ספלים יורד לתוכו כל השנה כדאמר'י בלולב וערבב (סוכה מט.). **הפושעי' זו.** עדיין ואפי' שעת תולעתם ואשם: **דא"כ.** דהא דר"ל צפושעי ישראל מוקי לה להאי קרא דכתיב ואשם לא תכנה קשאי דידיה א"לדיה: **ולא משאק.** אינו מכירו שהו' יהודי דמשכה ערלמו ודומה לו כמי שאינו ניוול: **המוזיא והמענה.** המוזיא אחסך מארץ מלרים (ויקרא כג) וכן המעלה אחסך מארץ מלרים (ס"ה): **דפשעי.** צחייה: **במטן שאול.** יונה בן אמת' קאמר ליה: **בדני רבן יוחנן בן זכאי.** בצייתא שנסדרה צבית מדרשו כעין תוספתא ספידר ר' חייא ור' אשעי'א: **זיני דקלים:** כשרין. ללולב: **טיט היין.** הוא רפס לטובעו צו זבלע"ז פניק וסתם טיט היינו שראוי לצנין: **שחת וצאר שחת חדא מילתא היא:** על עסקי **הנס.** עריות: **ספסא.** גיהנם דכתיב צההו קרל מנורטה אש ועלם הרצה: **זיה שאן פיסחו.** שפירותיו מתוקין מכל ארץ ישראל: **משכנה צפירוס דעבר ימינא.** משכנה צפירות של עבר הנהר פרת צדרומו: **רנקה נכנסא ורנקה יולאס.** ולא פרה נכנסת ופרה יולאלת דא"כ לא הו' להו קשורות: **כמה ראשה ורונה של פרה.** שנתנו חכמים שיעור להרחקת פסין מן הצור שיהו לחוקין כדי ראשה ורונה דמתנן צמתני' [ז]:

פושעי' ישראל אין אור שולטת בהן ק"ו ממוכח הוהב. מימה דמס' חגיגה (דף כו.) ענין ק"ו מסלמנדל דתלמודי חכמים אין אור שולטת בהן מק"ו וז"ל דפושעי ישראל פיהם משמירי' ואלו תלמידי חכמי' כלל וכלל לא]: **בר מבא וכו' ס.** לא שייך למחשביה צהובה (ב"מ דף נח.): **גבי שלשה יורדין לגיהנם ואינן עולין דזה עולה כשקיעל דינו והא דלא חשיב הסט פושעי' ישראל בגופן והלדוקין כו' ס** דאין עולין לפי ששניים צברייתא א' ואע"ג דמלצין פני חזירו חשיב ליה ותני ליה צמט' אצות מ"מ אשמעינן דמכנה שס היו מלצין אע"ג דש ציה צשמייה:

דילמא היינו דירושי"ם. כדכתיב (יהושע טו) גילן בן הסט וגו' ירושלים ולא גרסינן היינו דמדבר: **באר** שחת כדכתיב כי א' תעווב נפשי אשאל' לא תתן חסידך לראות שחת. [והיינו צאר שחת] ומהאי קרא הוה מני לאמתי דשמו שאלו והא דלא מיימי קרא ו' ואמה אלהים מוריס דצאר שחת דהאי קרא צקצר כתיב כמנוכח סיפא דקרא אנשי דמיס ומרמז לא יחלו ימייהס: **וצלמות** דכתיב יושבי ארץ השך וצלמות. האי קרא צתהלים כתיב גזי ו' ארבעה זריכין להודות ונראה כספריס דגרסי בנדרס אלך ולא אצוב אל ארץ חשך וצלמות (א"כ) [ומימי גרס דמחמת כתיב ציחוקאל (י"ג) כשהראה הקב"ה שכל הגוים יורדים לגיהנם כתיב שס אל ארץ תחמית]:

והאיכא תפתה. תפתה. מימה דלא חשיב עלוקה ור"ת מפרש דעלוקה שס חסכ כמו לאימאל והא דמוקי ליה צמסכת עבודה זרה (דף פ.) צגיהנס היינו משוס דכתיב דצפסיקתא לא חשיב להס צשמות שלמה וגם צג' דברי' (ג) וד' דכריס (ו) הכתובים צאווו ספר לא חשיב עלוקה ואע"ג דלא חשיב נמי יקא היינו משוס דשמא היו ככלל אגור והפייט ו' נמי יסדו צסס גיהנס צולת אין אור חלק יקדו צהצדי עלק: **אם** בין הנהרות הוא. משמע דבין הנהר' לאו היינו צבל וללא כפ"ה שפי' צ' יוחסין (קדוש דף ע"ג.) גזי צין הנהרות הרי הוא כנולה צבל נמי יוחסין וצפירקין (דף כ"ג.) נמי אמרי' דוגלת ממד גיסא:

שהן שנים ולא שלמה בו האור פושעי ישראל שמוליאין מצות כרמון שנאמר ככלל הרמון רקתך ואמר ר"ש בן לקיש אל תיקרי רקתך אלא ריקתך שאפי' ריקנין שבך מליאין מצות א' כרמון עאכ"ו אלא הא דכתיב עוברי בעמק הבכא ההוא דמחייבי ההיא שעתא בגיהנם ואתי אברהם אבינו ומסיק להו ומקבל להו בר מישראל שבא על בת עובד כוכבים דמשכח ערלתו ולא ס' מבשקך ליה מתקיף לה רב כהנא השתא דאמרת הפושעים דפשעי ואולי אלא מעתה דכתיב המוציא והמעלה דמסיק ודמפיק הוא אלא דאסיק ואפיק הכי נמי דפשעי הוא ואמר רבי ירמיה (בר) אלעזר שלשה פתחים יש לגיהנם אחד במדבר ואחד בים ואחד בירושלים במדבר דכתיב וירדו הם וכל אשר להם חיים שאולה בים דכתיב מבתן שאול שועתי שמעת קולי בירושלים דכתיב נאם ה' אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים ותנא דבי רבי ישמעאל אשר אור לו בציון זו גיהנם ותנור לו בירושלים זו פתחה של גיהנם ותו ליכא והאמר ר' מריון אמר ר' יהושע בן לוי ואמרי לה תנא רבה בר מריון בדבי רבי יוחנן בן זכאי שתי תמורות יש בני בן הנוס ועולה עשן מביניהן וזו היא ששנינו ציני הר הברזל כשירות וזו היא פתחה של גיהנם דילמא היינו דירושלים א"ר יהושע בן לוי ז' שמות יש לגיהנם ואלו הן שאול ואבדון ובאר שחת ובור שאון וטיט היון וצלמות וארץ התחתית שאול דכתיב מבתן שאול שועתי שמעת קולי אבדון דכתיב היסופר בקבר חסדך אמונתך באבדון באר שחת דכתיב כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידך לראות שחת ובור שאון וטיט היון דכתיב ויעלני מבור שאון מטיט היון וקסם על סלע רגלי בנות אשירי:

- 1. לך דמיקה תחלה אלהים בציון וקל ישלם נדרי: תהלים ס"ב
- 2. עברי בעמק הבכא מעין ושתוהו גם ברכות יעשה מורה:
- תהלים פ"ז
- 3. וצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה ודיו דראון לכל בשר:
- 4. כפלה חרמון רקתך מבעד לצמתיך:
- 5. המוציא אתכם מארץ מצרים לדתו לכם לאלהים אני? ויקרא כב ג
- 6. כי אני ז' המעלה אתכם מארץ מצרים לדתו לכם לאלהים ודיויכם קדשים בי קדוש אני: ויקרא י"א מה
- 7. וירדו הם וכל אשר להם חיים שאלה וקסם עליהם הארץ ואבדו מורה דקול:
- 8. ויאמר קראתי מצרה ל' אל ז' ויעניי מבטן קלה שועתי שמעת קולי: יונה ב ג
- 9. וסלעו ממדבר יעבור וחתו מנס שריו נאם? אשר אור לו בציון ותנור לו בירושלים:
- 10. היספר בקבר חסדך אמונתך באבדון: תהלים פ"ב
- 11. כי לא תעזוב נפשי לראות שחת:
- תהלים ט"ז
- 12. ויעלני מבור שאון מטיט היון וקסם על סלע רגלי בנות אשירי:
- תהלים מ ג
- 13. ישבי חשך וצלמות אסירי עני ובדול:
- תהלים ק"ז
- 14. כי ערוך מאתמול חפחה גם היא למלך הובן העמיק הרחב מדרתה אש ועצם הרבה נשמת? כפול גפרית בערה בה: ישעיהו ל ג

שהן